

Lietuva ir Lotynų Amerika: bendradarbiavimo plėtra

Strategijos studija ST-2022-1

STUDIJOS SANTRAUKA

Nacionalinė biblioteka / Analitika

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
Informacijos ir komunikacijos mokslų departamentas
Informacijos politikos ir analitikos skyrius

Biudžetinė įstaiga
Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre, kodas 290757560
PVM mokėtojo kodas LT100000031710
Gedimino pr. 51, LT-01109 Vilnius,
tel. (8 5) 249 7023, el. p. biblio@nb.lt

Analitinės produkcijos redaktorė /
sklaidos koordinatore
Tel. (8 5) 239 8366, el. p. analitika@nb.lt

Santrauka Atliktas įvairių statistinių rodiklių, valstybių centrinių administracijų pateikiamų duomenų, viešojo diskurso informacijos – ypač ekspertinės argumentacijos – tyrimas leidžia teigti, kad:

apskritai Lietuvos ir įvairių Lotynų Amerikos bei Karibų regiono šalių tarpusavio ūkiniai, socialiniai, kultūriniai bei švietimo ir mokslo sektorių santykiai pastaruosiu metu

- **akivaizdžiai suintensyvėjo:** auga dvišalės prekių apyvartos mastas, gausėja kultūros produkcijos abipusiški mainai, gausu mokslininkų bendradarbiavimo projektų;
- lauke ryškus **persiorientavimas:** 20 a. pabaigoje – ypač kultūrinių, mokslo santykių lauke – dominavo lietuvių paveldo, lietuvių bendruomenių veiklos formos ir dėmesys joms, šis dėmesys net goždavo ūkinio ar finansinio bendradarbiavimo intensyvumą, o pastaruosiu metu, paveldėtosioms lietuvių formoms Lotynų Amerikos bei Karibų regiono šalyse menkstant, vis raiškesnis yra naujų bendradarbiavimo formų segmentas: verslo sandoriai, paslaugų prekyba, finansinės investicijos, abipusiški kultūros produkcijos mainai (visai nedominuojami kultūros paveldo), ypač mokslininkų bendradarbiavimas;
- tačiau tuo pat metu šie santykiai yra **iš dalies nesubalansuoti, ryškus jų neproporcingumas, neryškus strateginis planavimas, jie nebūtinai tvarūs**, kitaip tariant, augimo tendenciją formuoja ne iniciatyvų gausa, intensyvi lauko diversifikacija, o keletas lauke dominuojančių subjektų, stambūs atskiri jų veiklos epizodai.

Lietuvos ir įvairių Lotynų Amerikos bei Karibų regiono šalių bendradarbiavimas **yra plėtotinas**, ir pagrindinė šį plėtros siekį argumentuojančios logikos ašis yra vis dėlto ne tik ekonominiai ar kultūriniai, akademiniai sumetimai – diversifikacija naudinga, net jei esama geografinės distancijos, – o geopolitiniai interesai:

- Lotynų Amerikos bei Karibų regiono šalys, kurių gyventojai tesudaro vos dešimtdalį globalinės populiacijos, **kartu sudaro penktadalį visų Jungtinių Tautų narių**; kontinentas yra dominuojamas dinamiškų, augančių, perspektyvių rinkų; šios rinkos yra jaunos; šiose šalyse yra ryškūs probleminiai politikos segmentai (vidaus saugumas, ekologija ir pan.), galimas efektyvus, tikslingas, reputaciškai vertingas išorės indėlis;
- regiono šalys yra visuotinai suvokiamos kaip įvairių **stambiausių tarptautinių subjektų užsienio politikos prioritetas**; pastaraisiais metais energingai savo įtaką regione augina
  - ir Rusijos Federacija savo „daugiapoliarinio pasaulio“ siekių kontekste,
  - ir Kinijos Liaudies Respublika įvairiomis infrastruktūros plėtros paskatomis siekianti naujo, savo dominuojamo, galios balanso – „vieną ateitį turinčios vienos bendruomenės“.

Ši Rusijos, Kinijos interesų plėtra įmanoma, tik jei į antrą planą išstumtą euroatlantinių jėgų skatinama asmens laisvės viršenybės teisinėje valstybėje idėja. Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos strateginių siekių atžvilgiu tokia dinamika charakterizuotina kaip kelianti nerimą.

Nagrinėtini keletas skirtingų scenarijų, iš kurių pirmasis yra santūriausias, trečiasis – progresyviausias.

- **Referencinį** scenarijų grindžia objektívios santykių realijos, jis yra labiau siaurai orientuotas į parengiamuosius darbus platesnio ateities bendradarbiavimo tikslais, yra pragmatiškas (dvigubos pilietybės klausimai, interesų grupių bendruomenės Vilniuje formavimas, kiti socialiniai aspektai). Uždaviniai formuluojami konkrečiau, jų nedaug. Veikla nereikalaujanti peržiūrėti atstovybių tinklo, personalo persikirstymo.
- **Tikslinės lietuviškos diplomatinės veiklos** scenarijus yra grindžiamas Lietuvos ir regiono tarpusavio ryšių būsima paradigma, ateities projekcija, labiau į ilgalaikę perspektyvą orientuota Lietuvos geopolitinių interesų raiška, ekonominių interesų plėtojimu (energetinis saugumas, prieiga prie didelių rinkų ir pan.), santykio įvairiapusiškumo galimybe. Konkrečios priemonės numatomos gausios ir įvairios. Veiklų išplėtojimas yra neatsiejamas nuo atstovybių tinklo intensyvumo peržiūros.
- **Progresyviausias** diplomatinės veiklos scenarijus, iš esmės kartodamas antrojo viziją, šią išplečia papildoma dimensija: lietuviškosios diplomatijos plėtra Lotynų Amerikos ir Karibų jūros šalių regione galėtų būti kūrybinai, konstruktyviai, produktyviai išnaudota siekiant glaudesnių ryšių su artimiausiomis Lietuvos kaimyninėmis šalimis. Toks sprendimas būtų vertingas formuojant teigiamą Lietuvos reputaciją.

Bendradarbiavimo formos, jų plėtros potencialas

Apskritai Lietuvos ir įvairių Lotynų Amerikos bei Karibų regiono šalių tarpusavio ūkiniai, socialiniai, kultūriniai bei švietimo ir mokslo sektorių santykiai pastaruoju metu pasižymi naujomis ypatybėmis.

Santykiai akivaizdžiai intensyvėja.

- Auga dvišalės prekių apyvartos mastas. Eksporto apimtims gerokai viršijant importo apimtis, ir eksportuojamų, ir importuojamų žaliavų bei prekių vertė beveik kasmet auga.

Lentelė Eksportas, importas

Lietuvos eksporto į visas Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalis sumos rodiklio dinamika (kairėje); atskirai Čilės (juoda spalva) ir Argentinos dalis (raudona spalva), šie du pavyzdžiai iliustruoja skirtingus raidos modelius – nuoseklų augimą (Čilė) ir kraštutinį nenuoseklumą (Argentina). Atkreipiame dėmesį į apimtį kritimą po finansų krizės („Didžiosios recesijos“, 2007–2009 m.). Lietuvos importo iš visų Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalių sumos rodiklio dinamika (dešinėje). Eilutėje: metai, eksportas į Čilę (tūkst. EUR), eksportas į Argentiną (tūkst. EUR), visas eksportas (tūkst. EUR), visas importas (tūkst. EUR). Vizualizacijoje eksporto ir importo apimtys tarpusavyje proporcingos.

(Pirminiai duomenys) © Statistikos departamentas, 2022. (Apdorojimas, grafika) © Nacionalinė biblioteka, 2022.

Metai .....|CL.....|AR.....|Eksp. iš viso .....|Importas iš viso

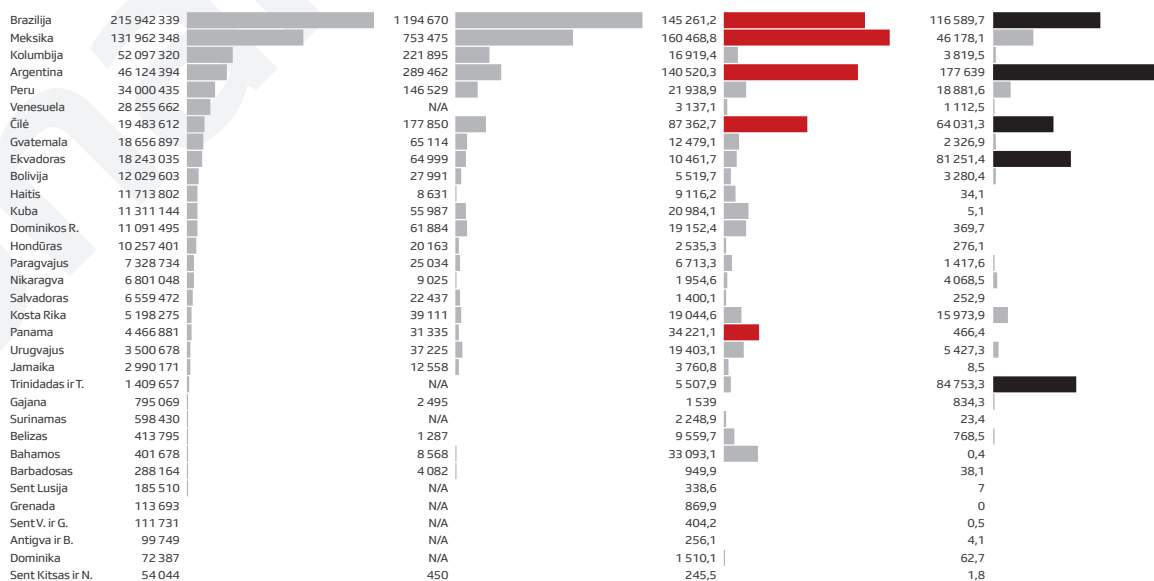

Lentelė Lotynų Amerikos regiono šalys. Iš Lietuvos požiūrio taško – bendras prekių importo ir eksporto mastas

Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalių gyventojų skaičius (2022 m. spalio 10 d.). Potencialios rinkos dydis (HFCE; daugiausia 2021 m. duomenys). 2017–2021 m. lietuviškas eksportas (tūkst. EUR) į ir lietuviškas importas (tūkst. EUR) iš atskirų Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalių. Šalys vardijamos gyventojų skaičiaus tvarka. Keturiuose vizualizacijose šalys lyginamos tarpusavyje; kategorijos tarpusavyje nelyginamos. Raudona spalva išryškintos penkios didžiausios šių pastarųjų metų Lietuvos eksporto partnerės; juoda spalva – importo partnerės.

(Pirminiai duomenys) © Pasaulio bankas, Worldometer, Statistikos departamentas, 2022. (Apdorojimas, grafika) © Nacionalinė biblioteka, 2022.

Šalis .....|Gyventojų skaičius .....|Rinkos dydžio įvertis .....|Lietuviškas eksportas į .....|Importas į Lietuvą iš

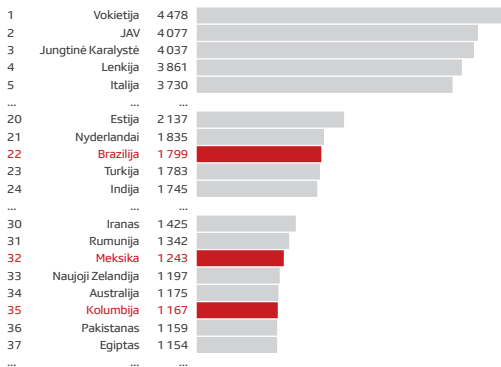
- Gausėja abipusių kultūros produkcijos mainų, įvairėja eksportuojamos ir importuojamos produkcijos formos.
- Gausu mokslininkų bendradarbiavimo projektų.

Lentelė Lietuvos ir užsienio šalių bendraautorių bendros publikacijos; pagal užsienio šalis

Šalių reitingas. Lietuvos ir užsienio šalių bendraautorių bendras publikacijų skaičius 2011–2020 metais. Eilutėje nurodyta šalies eilės numeris, vardijant nuo tos, kurios bendrų publikacijų skaičius yra didžiausias, šalies pavadinimas, bendrų publikacijų skaičius.

(Pirminiai duomenys) © WoS, Vyriausybės strateginės analizės centras, 2022. (Apdorojimas, grafika) © Nacionalinė biblioteka, 2022.

Rangas ..... Šalis ..... Publikacijų

- Esama nišų (vidaus saugumo sistemų bendradarbiavimas, gynybos sektorių bendradarbiavimas), kur ES lygmeniu stebimi gerokai intensyvesni reiškiniai, Lietuvoje tuo tarpu toks bendradarbiavimas galėtų būti plėtojamas.
- Šio intensyvumo augimo priežastis yra ir valstybinės, viešosios administracijos iniciatyvos, daugiausia Užsienio reikalų ministerijos veiklos formatai (pristatomieji renginiai, finansuojamos kultūrinės veiklos užsienyje), bet taip pat ir privačių iniciatyvų indėlis (pvz., itin intensyvi Vilniaus prekybos, pramonės ir amatų rūmų veikla). Savitas skirtingų interesų grupių indėlis ne visada tinkamai išryškinamas viešojoje komunikacijoje.

Lauke ryškus persiorientavimas.

- Jei anksčiau – ypač kultūrinių, mokslo santykių lauke – dominavo lietuvių paveldo, lietuvių bendruomenių veiklos formos ir dėmesys joms, šis dėmesys net goždavo ūkinio ar finansinio bendradarbiavimo intensyvumą, tai pastaruoju metu, paveldėtosioms lietuvių formoms Lotynų Amerikos bei Karibų regiono šalyse menkstant, vis raiškesnis yra naujų bendradarbiavimo formų segmentas: verslo sandoriai, paslaugų prekyba, finansinės investicijos, abipusiški kultūros produkcijos mainai (visai nedominuojami kultūros paveldo), ypač mokslininkų bendradarbiavimas.

Lentelė Regiono šalių rezidentų Lietuvoje kiekio kitimo dinamika

Eilutėje nurodomi metai ir atskirų šalių – Meksikos, Brazilijos, Kolumbijos, Peru, Argentinos, Venesuelos – piliečių, reziduojančių Lietuvoje, kiekis.

(Pirminiai duomenys) © Migracijos departamentas, 2016–2022. (Apdorojimas, grafika) © Nacionalinė biblioteka, 2022.

Metai .....MX ..... BR ..... CO ..... PE ..... AR ..... VE

- Vis dėlto tebėra ir sektorių, tebedominuojamų lietuvių paveldo diskurso. Pvz., švietimo sektoriuje esminis ir toliau išlieka lituanistinių mokyklėlių segmentas. Nesant išplėtotų atskirų Lietuvos ir Lotynų Amerikos ar Karibų regiono miestų tarpusavio bendradarbiavimo sutarčių, nesama bendrų, pvz., sporto ar meno mokyklų veiklos formatų, bendrų mokinių vasaros stovyklų ir pan. – Tokio pobūdžio mainai gal net

nėra vertinti kaip realistiški dėl distancijos: dauguma panašaus pobūdžio veiklų fiksuojama tarp Lietuvos ir kaimyninių šalių subjektų.

Lentelė Skirtingų Lotynų Amerikos ir Karibų regiono blokų eksportas pasiekia skirtingus regionus

Visų Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalių eksporto rinkų pasiskirstymas

Eilutėje nurodyti globaliniai regionai, kuriuos pasiekia Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalių eksportas: JAV (juoda spalva), ES, kitos Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalys, likęs pasaulis be Azijos ir Kinijos (balta spalva), Azija be Kinijos, Kinija (raudona spalva). Operuojama 2018-2019 m. vidurkiu. Nurodyta procentinė dalis (visas pasaulis – 100 proc.)

(Pirminiai duomenys) © ECLAC, 2022. (Apdorojimas, grafika) © Nacionalinė biblioteka, 2022.

JAV ..... ES . Kita LA . Kita .. Azija ... CN

42,1 10,7 14,8 10,9 9,1 12,5

Skirtingų Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalių blokų eksporto rinkų pasiskirstymas

Eilutėje nurodytas Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalių darinys / grupė. Eilutėje toliau nurodyti globaliniai regionai, kuriuos pasiekia Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalių eksportas: JAV, ES, kitos Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalys, likęs pasaulis be Azijos ir Kinijos, Azija be Kinijos, Kinija. Operuojama 2018-2019 m. vidurkiu. Nurodyta procentinė dalis (visas pasaulis – 100 proc.)

(Pirminiai duomenys) © ECLAC, 2022. (Apdorojimas, grafika) © Nacionalinė biblioteka, 2022.

Blokas ..... JAV ..... ES . Kita LA . Kita .. Azija ..... CN

„Mercosur“	13,4	15,8	21,5	14,7	13,1	21,5
Andų bendruomenė	20,7	13,9	22,8	9,4	14,2	18,9
Ramiojo vandenyno aljansas	58,4	7,3	9,2	9	6,9	9,2
Karibų bendruomenė („Caricom“)	32,1	17	22,1	18,3	7,9	2,6
Centrinės Amerikos integracijos sistema	43,9	14	30,8	4,8	5,3	1,2

Tačiau tuo pat metu ryškios ir atskiros neigiamos visumos ypatybės.

- Santykiai yra iš dalies nesubalansuoti, juose stebimas neproporcingumas, menkas strateginis planavimas. Pvz., Lietuvos ir atskirų Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalių tarpusavio prekybos apyvartos mastas gerokai nukrypsta nuo faktinio rinkų dydžio.
- Lietuvos ir atskirų Lotynų Amerikos bei Karibų regiono šalių santykiai yra nebūtinai tvarūs, kitaip tariant, augimo tendenciją formuoja ne iniciatyvų gausa, raiški lauko diversifikacija, o keletas lauke dominuojančių subjektų, stambūs atskiri jų sandoriai. Taip yra mineralinio kuro prekybos sektoriuje (vien Trinidadas ir Tobagas „Klaipėdos naftai“ 2021 m. pardavė gamtinių dujų už 70 mln. EUR). Ta pati ypatybė ryški kultūros sektoriuje, kur iniciatyvos vis dėlto yra padrikos ir pavienės ta prasme, kad yra priklausomos nuo vieno entuziasto veiklos indėlio, nėra sisteminio, struktūrinio, institucionalizuoto bendradarbiavimo raiškos formos. Iniciatyvos yra fragmentuotos, smulkios, pavienės, atskiros, personalinės, nebūtinai tęstinės. Čia atkreiptinas dėmesys, kad toks santykis gali būti lengvai sunaikintas – krizės, tarpusavio konflikto kontekste ir pan.
- Šiame kontekste kaip pagrindinė santykių plėtros kliūtis iš Lotynų Amerikos pusės yra tenykščių tarptautinių organizacijų gausa, valstybių negebėjimas konsoliduoti savo veiklos, traktuoti viena kitą kaip konkurentes.
- Užsienio reikalų ministerijos veikloje ryški politinė dimensija, leidžianti abejoti, kiek vieni ar kiti sprendimai yra technokratiškai argumentuoti, motyvuoti, kiek jų bus išsižadėta pasikeitus valdančiajai daugumai. Pvz., liberalizuotos prekybos su „Mercosur“ šalimis sveikinimas yra tokios strategijos pavyzdys: Ministerija pasiektą susitarimą komunikavo kaip atveriamas eksporto galimybes, kitų partijų, dar labiau – paties sektoriaus jis buvo sutiktas kaip potencialiai žalingas Lietuvos gamintojams. Lotynų Amerikos šalims produkcijos kaina Europos gamintojai niekada neprilygs, nes bent jau artimiausioje perspektyvoje ES bus taikomi griežtesni gamybos reikalavimai.

Ilgalaikių strateginių siekių suderinamumo analizė

Lotynų Amerikos ir Karibų jūros šalių regiono valstybės yra visuotinai suvokiamos kaip įvairių stambiausių tarptautinių subjektų užsienio politikos prioritetinis tikslas: pastaraisiais metais energingai savo įtaką regione auginti siekia

- ir Rusijos Federacija savo „daugiapoliarinio pasaulio“ siekių kontekste,
- ir Kinijos Liaudies Respublika įvairiomis infrastruktūros plėtros paskatomis siekianti naujo, savo dominuojamo, galios balanso – „vieną ateitį turinčios vienos bendruomenės“.

Ši Rusijos, Kinijos interesų plėtra įmanoma, tik jei į antrą planą išstumtą euroatlantių jėgų skatinama asmenis laisvės viršenybės teisinėje valstybėje idėja. Lietuvos Respublikos ir ES strateginių siekių atžvilgiu tokia dinamika charakterizuotina kaip kelianti nerimą.

Menkai tikėtina, kad regionas taptų stiprus savitos užsienio politikos eksponentas, labiau lauktina, kad jis bus subordinuotas vienai ar kitai išorės suformuluotai ilgalaikių strateginių interesų ir siekinių konfigūracijai.

Lentelė Skirtingų Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalių balsai JT 2022 m. Rusijos agresijos karo Ukrainoje kontekste

Eilutėje nurodyta regiono šalis ir jos balsas (T – „už“, N – „prieš“, S – „susilaikau“; brūkšnyis reiškia nedalyvavimą balsavime) 5 skirtinguose JT Generalinės asamblėjos balsavimuose Ukrainos klausimu. Eilutėje dar parodyta bendra kiekvienos šalies pritariančių, nepritariančių ir susilaikymo balsų suma, nedalyvavimo atvejų suma. Žemiau atitinkamai sumuojami atskirų balsavimų duomenys. Ukrainos palaikymas tendencingai menko. (Pirminiai duomenys) © Jungtinės Tautos, 2022. (Aporojimas, grafika) © Nacionalinė biblioteka, 2022.

Argentina	T	T	T	T	T	5	0	0	0
Čilė	T	T	T	T	T	5	0	0	0
Dominikos R.	T	T	T	T	T	5	0	0	0
Ekvadoras	T	T	T	T	T	5	0	0	0
Gvatemala	T	T	T	T	T	5	0	0	0
Kolumbija	T	T	T	T	T	5	0	0	0
Kosta Rika	T	T	T	T	T	5	0	0	0
Panama	T	T	T	T	T	5	0	0	0
Paragvajus	T	T	T	T	T	5	0	0	0
Peru	T	T	T	T	T	5	0	0	0
Urugvajus	T	T	T	T	T	5	0	0	0
Bahamos	T	T	T	T	N	4	1	0	0
Antigva ir B.	T	T	T	T	S	4	0	1	0
Grenada	T	T	T	T	S	4	0	1	0
Haitis	T	T	T	T	S	4	0	1	0
Jamaika	T	T	T	T	S	4	0	1	0
Meksika	T	T	S	T	T	4	0	1	0
Sent Lusija	T	T	T	T	S	4	0	1	0
Barbadosas	T	T	S	T	S	3	0	2	0
Belizas	T	T	S	T	S	3	0	2	0
Brazilija	T	T	S	T	S	3	0	2	0
Gajana	T	T	S	T	S	3	0	2	0
Hondūras	T	T	T	S	S	3	0	2	0
Sent Kitsas ir N.	T	T	S	T	S	3	0	2	0
Sent V. ir G.	T	T	S	T	S	3	0	2	0
Surinamas	T	T	S	T	S	3	0	2	0
Trinidadas ir T.	T	T	S	T	S	3	0	2	0
Dominika	T	-	T	T	-	3	0	0	2
Bolivija	S	S	N	S	S	0	1	4	0
Kuba	S	S	N	S	N	0	2	3	0
Nikaragva	S	S	N	N	N	0	3	2	0
Salvadoras	S	S	S	-	S	0	0	4	1
Venesuela	-	-	-	-	-	0	0	0	5
Palaikė	28	27	19	27	12				
Nepalaikė	0	0	3	1	3				
Susilaikė	4	4	10	3	16				
Nedalyvavo	1	2	1	2	2				

Lietuvos ir įvairių Lotynų Amerikos bei Karibų regiono šalių bendradarbiavimas yra plėtotinas. Esama net keleto tarpusavyje skirtingų tokią būtinybę motyvuojančių argumentų. Augantis Lietuvos, jos buriamų kitų Baltijos šalių (galbūt intensyviau bendradarbiaujant su Skandinavijos / Šiaurės šalimis) dėmesys

- prisidėtų laiduojant euroatlantinės demokratijos plėtrą, siekiant teisinės valstybės principų globalesnės skverbties, diversifikacijos tarp visų šių šalių prekybos partnerių (žr. žemiau). Ši taip įvairiai orientuota

plėtra esmingai prisidėtų laimint stabilumo, tvarumo, taip pat, kad žaliasis globalinis persitvarkymas būtų labiau paplitęs. Ši konkreti santykių siekiamybė yra senos istorinės atminties, sudaro net keleto Europos šalių, ypač Skandinavijos / Šiaurės šalių, bendradarbiavimo su regionu esmę;

- prisidėtų užkardant ryškią Rusijos ir Kinijos interesų, sunkiai suderinamų su euroatlantiniais interesais, plėtrą; į šį prioritetą galima orientuotis ir siekiant nebūtinai vien euroatlantinio „ideologinio eksporto“, o ir, pvz., skatinant savosios „lotyniškosios-amerikietiškosios“ strategijos tarptautinės bendruomenės atžvilgiu, savųjų „lotyniškai amerikietišku“ siekių brendimą ir suformulavimą – tik svarbu, kad šioji netaptų instrumentali Rusijos Federacijos „daugiapolio pasaulio“ dedamoji;
- būtų naudingas ieškant naujų užsienio rinkų lietuviškai produkcijai; būtų pravartus diversifikuojant Lietuvos importo rinkas;
- aktyvūs, išplėtoti Lietuvos ryšiai Lotynų Amerikoje Lietuvos sąjungininkams leistų traktuoti Lietuvą kaip dar vertingesnę, naudingesnę partnerę;
- būtų išnaudotas visas ligšiolinis įdirbis, sudarytos sąlygos stabilizuoti, įtvirtinti tuo tarpu santykinai stichiškai suintensyvėjusius Lietuvos ūkio, verslo, kultūros, mokslo, švietimo sistemos subjektų santykius su partneriais Lotynų Amerikos ir Karibų regione;
- ypač Lietuvai šiame kontekste kooperuojantis su artimiausiomis kaimyninėmis šalimis – kontekstas galėtų būti išnaudotas sutvirtinti santykius su kitomis Baltijos, Skandinavijos / Šiaurės šalimis.

Pagrindinė ši plėtros siekį argumentuojančios logikos ašis, kaip išryškinta, yra vis dėlto ne tik ekonominiai ar kultūriniai, akademiniai, švietimų sistemų bendradarbiavimo sumetimai – diversifikacija naudinga, net jei esama geografinės distancijos, – o geopolitiniai interesai:

- Lotynų Amerikos bei Karibų regiono šalys, kurių gyventojai tesudaro vos dešimtadalį globalinės populiacijos, kartu sudaro penktadalį visų Jungtinių Tautų narių; kontinentas yra dominuojamas dinamiškų, augančių, perspektyvių, imlių inovacijoms rinkų; šios rinkos yra jaunos; šiose šalyse yra ryškūs probleminiai politikos segmentai (vidaus saugumas, ekologija ir pan.), galimas efektyvus, tikslingas, reputacijos požiūriu vertingas išorės indėlis.

Lentelė ES šalių diplomatinės atstovybės Lotynų Amerikos ir Karibų jūros regione

Šalies pavadinimas (apklaustieji), žymos, nurodančios, ar viena ar kita šalis teturi akredituotų atstovų (pastelinė spalva), ar ir veikiančią atstovybę (intensyvi spalva; išskirtos Baltijos šalys atstovybių neturi). Kaip akivaizdu, strategiškai savo diplomatinę veiklą regione yra išplėtojusios dauguma Europos Sąjungos šalių, net itin smulkių.

© Europos Sąjungos Taryba, 2021.

Siuntėja ..... AG.. AR.. BS.. BB.. BZ.. BO.. BR.. CL... CR.. CU.. DM..DO..EC.. SV.. GD.. GT...GY.. HT...HN..JM.. MX...NI...PA...PY...PE...KN.. LC...VC...SR.. TT...UY...VE

Šalis	AG	AR	BS	BB	BZ	BO	BR	CL	CR	CU	DM	DO	EC	SV	GD	GT	GY	HT	HN	JM	MX	NI	PA	PY	PE	KN	LC	VC	SR	TT	UY	VE
Airija																																
Austrija																																
Belgija																																
Bulgarija																																
Čekija																																
Danija																																
Estija																																
Graikija																																
Ispanija																																
Italija																																
Kipras																																
Kroatija																																
Latvija																																
Lenkija																																
Lietuva																																
Liuksemburgas																																
Malta																																
Nyderlandai																																
Portugalija																																
Prancūzija																																
Rumunija																																
Slovakija																																
Slovėnija																																
Suomija																																
Švedija																																
Vengrija																																
Vokietija																																

Programavimas: užsienio politikos įgyvendinimo priemonės

Šios studijos tikslas yra tik parengiamieji konkretaus politinio sprendimo darbai; čia nesiimama spęsti, kokias konkrečias priemones, kaip orientuotas, kaip strategiškai koordinuotas turi įgyvendinti Lietuvos diplomatinė tarnyba. Potencialiai atskirai nagrinėtini keletas suformuluotų skirtingų scenarijų, iš kurių pirmasis yra santūriausias (jis taip pat yra referencinis – kitaip tariant, iš esmės nieko nereviduojant, nekeičiant struktūros, tikėtinausias yra jo referuojamos veiklos kryptys), ir trečiasis – progresyviausias.

A Referencinį scenarijų

- grindžia objektyvios santykių realijos (kultūros paveldo, lituanistinių veiklų ryškumas; suvokiama ribota ekonominė perspektyva; menka patirtis; menkas Lotynų Amerikos ir Karibų regiono referavimas Lietuvos strateginiame eksporto ir importo rinkų, vystomo bendradarbiavimo planavime; pakankamas ES diplomatų talkinimas kriziniais atvejais).
- Referencinis scenarijus yra labiau siaurai orientuotas į parengiamuosius darbus platesnio ateities bendradarbiavimo tikslais, yra labai pragmatiškas (dvigubos pilietybės klausimai, interesų grupių bendruomenės Vilniuje formavimas, kiti socialiniai aspektai).
- Uždaviniai formuluojami konkretūs, jų yra nedaug.
- Tokia santykinai „minimali“ veikla nereikalautų iš esmės peržiūrėti atstovybių tinklo intensyvumo ir personalo persikirstymo.

B Tikslinis scenarijus. Siaurai diplomatinė veikla – Lietuvos prekės ženklų formavimas **Kontekstas** Iš viso iki šiol išdėstyto

- realijų apžvalgos ir argumentų masyvo pasirenkant, atspirties tašku imant aplinkybes, būtent, kad
- regionas yra gausus gyventojų, dėl to bendras jo balsas sudaro reikšmingą Jungtinių Tautų ir įvairių kitų tarptautinių organizacijų narių visumos dalį;
  - regionas šiuo metu kaip tik yra įvairių įtakingųjų tarptautinės bendruomenės subjektų interesų lauko centre; tikėtina, sprendžiamas klausimas dėl ilgalaikės šio regiono orientacijos – euroatlantinio demokratinio primato įsitvirtinimo – ar autoritarizmo skverbties – ar savitų regiono siekinių „daugiapolio“ pasaulio struktūroje;
  - regiono strateginiai dokumentai (žr. žemiau) akcentuoja vidaus saugumo, viešosios tvarkos sistemos ir pan. pokyčius; šia prasme lietuviškosios patirties sklaida traktuotina kaip reputacijos požiūriu reikšmingo indėlio galimybė; ES šalių vidaus saugumo tarnybų ryšiai su regiono ekvivalentais pastaruoju metu intensyvėja, tad Lietuvos iniciatyva būtų kontekstiška ir organiška;
  - Lotynų Amerikos ir Karibų šalių regionui būdingas ryškus ekonominis potencialas, tai yra demografiškai jaunas regionas, kur darbo jėgos išteklių yra santykinai nebrangūs;
  - regionas administruoja reikšmingus retų iškasenų, energijos išteklių masyvus, sistemingai ir kryptingai, sėkmingai, siekia atsinaujinančios energetikos plėtros;
  - regiono šalyse pamažu atsakoma protekcionistinio rinkų reguliavimo;
  - būtų naudinga šį regioną labiau akcentuoti ieškant naujų užsienio rinkų lietuviškai produkcijai; būtų naudinga jį akcentuoti diversifikuojant Lietuvos importo rinkas;
  - Lietuvos miestų partnerystės struktūroje kol kas dominuoja labiau artimiausių kaimyninių šalių miestai partneriai, dėl to šiek tiek nuskurdinama su tuo susijusi galimybių ir kultūrinės veiklos pasiūla; tuo tarpu Lenkijos, Latvijos pavyzdžiai rodo, kad bendradarbiavimas su Lotynų Amerikos ir Karibų regiono miestais turi realaus potencialo;
  - ligšiolinė patirtis rodo, kad Lietuva, viena iš ES valstybių, yra pageidaujama regiono jaunimo studijų vieta; stabiliai auga atvykstančių studentų skaičius;
  - aktyvūs, išplėtoti Lietuvos ryšiai Lotynų Amerikoje Lietuvos sąjungininkams leistų traktuoti Lietuvą kaip dar vertingesnę, naudingesnę partnerę;
  - Lietuvai naudinga išnaudoti bendrą konteksto tendenciją – augantį įvairių ES šalių ir pačios ES dėmesį regionui;

formuluotina esminė Lietuvos diplomatinės veiklos Lotynų Amerikos ir Karibų regione revizija.

Strategijos bruožai Esminis strategijos tikslas yra kryptingai keisti dabartinę dvišalių santykių struktūrą siekiant ne tik auginti Lietuvos regimumą regione, Lietuvos formuojamų teiginių pėdsaką šalių viešajame diskurse; kiek įmanoma labiau atsverti Kinijos ir Rusijos naratyvą regione; auginti Lietuvos ir regiono šalių tarpusavio pasitikėjimą. – Tačiau taip pat paskatinti įvairių Lietuvos subjektų tiesioginį dalyvavimą regiono rinkose, mokslo, švietimo ir kultūros procesuose; skatinti socialinius mainus.

Akcentuotina, kad¹

- G iniciatyvose turi būti ryški geopolitinė orientacija, t. y. didžiausias dėmesys turi būti skiriamas ne vien Lietuvos ilgalaikių interesų ekspozicijai, bet ir priemonėms, kuriomis regione būtų skatinama euroatlantinės demokratijos ir įvairių jos apraiškų (teisinės valstybės primatas, mažumų teisės, lyčių ir pan. lygybė ir t. t.) plėtra;
- H skatintini įvairaus pobūdžio Lietuvos centrinės administracijos struktūrų (ypač vidaus saugumo tarnybų) tiesioginiai ryšiai su ekvivalentais Lotynų Amerikos šalyse, gerosios praktikos sklaida siekiama reputacijos požiūriu vertingo Lietuvos indėlio regiono šalių raidoje;
- I iniciatyvose turi būti ryški ekonominė orientacija; išryškintus prioritetas rinkas, veiklos turi būti sufokusuotos; veiklos neturi būti ribotos tik Užsienio reikalų ministerijos struktūrų ribose, tačiau iniciatyvomis turi būti kūrybingai siekiama įveiklinti kitas kompetentingas Lietuvos institucijas: VŠĮ „Versli Lietuva“, VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, miestų ir rajonų savivaldybių administracijas, Lietuvos institutą ir pan.;
- J esmingai plėtotinas vystomojo bendradarbiavimo segmentas, labiau orientuojantis į skandinaviškuosius tokios veiklos prototipus;
- K kultūrinės diplomatijos veiklos turi būti kryptingai perorientuojamos nuo dėmesio lituanistiniam paveldui, pamažu pradėdant akcentuoti šiuolaikinės kultūros formas;
- D Vilniuje veikianti Lietuvos diplomatinės tarnybos dalis turėtų esmingai prisidėti sostinėje formuojant infrastruktūrą, kuri galiausiai lemtų stabilesnės interesų grupių, suinteresuotų Lietuvos ir Lotynų Amerikos bei Karibų bendradarbiavimu, bendruomenės susidarymą; siekiant konverguojančių regiono ir Lietuvos bendradarbiavimo formų plėtros, atkreiptinas dėmesys į poreikį tokių veiklų, kurios sudarytų sąlygas, būtent, tvariems, tęstiniais, gal net institucionalizuotiems, struktūruotiems santykių formatams, kurie sąlygotų besiformuojančią Lotynų Amerika ir Karibais suinteresuotos bendruomenės Vilniuje tradiciją;
- L kadangi šitaip orientuota strategija iš esmės keičia, intensyvina ligšiolinį diplomatinės veiklos turinį, turi būti peržiūrėtas diplomatinė atstovybių regione tinklo intensyvumas;
- M reviduotinos personalui formuluojamos užduotys.

Taktikos bruožai Turi būti pasiekta, kad

- 1 Lietuvos Respublikos Seime būtų suformuota tęstinės tradicijos (taigi tvariai tarppartinė) Lietuvos ir Brazilijos bei Meksikos tarpparlamentinių ryšių grupė, būtų reguliariai rengiami šios grupės susitikimai, būtų sudarytos sąlygos megztis asmeninio pobūdžio ryšiams tarp Lietuvos ir šių konkrečių Lotynų Amerikos šalių parlamentarų ir parlamentų kanceliarijų karjeros tarnautojų;
- 10 Lietuvos atstovai Europos Parlamente produktyviai dalyvautų Europos ir Lotynų Amerikos šalių parlamentinėje asamblėjoje (EUROLAT);
- 11 ES formatuose būtų nuosekliai pristatoma objektyviais sociologiniais, rinkos, rinkos subjektų nuomonių tyrimais grįsta Lietuvos interesų ekspozicija;
- 12 kaip prioritetus traktuojant tas Lotynų Amerikos ir Karibų tarptautines organizacijas, kuriose kartu veikia Brazilija ir Meksika (be šių dviejų suartėjimo neįmanoma „Lotynų Amerikos Sąjungos“, palyginamos su ES, steigtis) – t. y. Lotynų Amerikos ir Karibų jūros valstybių bendruomenę (CELAC), Lotynų Amerikos ekonominę sistemą (SELA), Lotynų Amerikos integracijos asociaciją (ALADI) – konkrečiais veiksmais aktyvinti Lietuvos dalyvavimą, indėlį, iniciatyvą šių formatų veikloje;
- 4 Lietuvos misijų tarnautojai turi būti labiau matomi Brazilijos, Meksikos viešajame diskurse, aktyviau formuluoti Lietuvos poziciją tradicinėse / paveldėtosiose ir naujosiose medijose; (tarnautojų metinio vertinimo struktūroje turėtų būti numatyti kiekybiniai viešų pasisakymų medijose (ir tų medijų auditorijos pakankamo masiškumo) rodikliai);
- 13 Vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos fondas savo finansavimą orientuotų ir į konkrečius su demokratijos tvarumu susijusius projektus Lotynų Amerikos bei Karibų regiono šalyse – pvz., šiose

¹ Paliekama studijos originalo tvarką atitinkanti numeracija.

- šalyse būtų siūloma finansuoti profesinius mokymus žurnalistams, nevyriausybinų organizacijų organizatoriams, teisininkams ir pan.; renginius ir susitikimus, kontaktų užmezgimo veiklas, savanoriškų organizacijų dalyvavimą įvairiose tarptautinėse konferencijose, kursuose, kituose renginiuose, nevyriausybinų organizacijų bendradarbiavimą ir mainus ir pan.;
- 14 būtų užmegzti santykiai tarp Lietuvos vidaus saugumo struktūros, ypač personalo mokymo padalinių, ir šių veiklų organizatorių Lotynų Amerikos bei Karibų regione, šie santykiai reikštų reguliariai rengiamus bendrus personalo mokymus, laiduojančius lietuviškosios gerosios patirties sklaidą regione;
  - 15 būtų tikslingai perorientuotos Lietuvos instituto veiklos, kaip instituto veiklos regioną akcentuojant ir Lotynų Ameriką bei Karibų jūros šalis; pvz., gali būti pradėti skatinti demokratijos tvarumo prasme vertingos (dalykinės) lietuvių literatūros vertimai į ispanų ir portugalų kalbas, tokios literatūros leidimai regiono šalyse;
  - 16.1 Lietuvos mokslo taryba suformuotų atskirą mokslininkų ir tyrimų finansavimo programą, kuria būtų finansuojami euroatlantinės demokratijos savitumo tyrimai, pvz., tyrimai tos ypatybės, kad daugumoje Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalių – priešingai nei klasikinėse Vakarų demokratijose – balsavimas yra privalomas;
  - 16.2 arba: tarptautine sutartimi būtų įsteigtas bendras Lietuvos (arba Baltijos šalių) ir kurios Lotynų Amerikos šalies fondas tokio pobūdžio moksliniams tyrimams (iš dalies) finansuoti;
  - 17 būtų atkreiptas Lietuvos Respublikos Vyriausybės dėmesys į paslaugų eksportą, jis imtas formuluoti kaip prioritetas;
  - 18 būtų reguliariai organizuojamos efektyvios viešosios informacijos sklaidos kampanijos, kuriose tikslinėms auditorijoms pagal šios studijos priede išryškintus sektorius viešinamos verslo galimybės regione;
  - 19 būtų pradėta reguliariai rengti mokymų suinteresuotiems verslo subjektams, juose būtų aiškinama, kaip dalyvauti įvairių Lotynų Amerikos šalių administracijų skelbiamuose pirkimuose ir pan.; atitinkamai didėtų galimybės Lietuvos centrinės valstybės administracijos skelbiamuose viešuosiuose pirkimuose;
  - 20 būtų atitinkamai koordinuojama / moderuojama / kryptingai aktyvinama VŠĮ „Versli Lietuva“ ir VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ veikla, sistemingai į regioną atkreiptas Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos, Lietuvos verslo konfederacijos, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacijos, Lietuvos pramonininkų konfederacijos dėmesys; būtų planuojamos verslo misijos į / iš Lotynų Amerikos ir Karibų regiono;
  - 21 Vilniuje veiklą pradėtų bent vienos regiono šalies – ar jungtiniai keleto šalių – prekybos rūmai (angl. „chamber of commerce“); čia gali būti produktyviai išnaudota Vilniaus prekybos, pramonės ir amatų rūmų patirtis, sėkmingai Vilniuje veikiančių įvairių Skandinavijos šalių ekvivalentų patirtis;
  - 22 bent vienas Lietuvos miestas sudarytų tvarią partnerystės sutartį su kuriuo Brazilijos ar Meksikos miestu; veikla būtų kokybiškai planuojama ir įgyvendinama, nenutrūktų;
  - 23 būtų sukurta tvari premijavimo struktūra, pvz., reguliariai kompetentingų Lietuvos institucijų skiriamos premijos už sėkmingus Lietuvos ir kurios atskiros Lotynų Amerikos ir Karibų regiono šalies – ar jų grupės – bendradarbiavimo veiklas ir projektus;
  - 2 turi būti omenyje pačių lietuvių bendruomenių išsakomus nuogąstavimus dėl naujųjų piliečių – būtų parinkti ir nustatyti saugikliai suteikiant Lotynų Amerikos ir Karibų regione gimusiems asmenims dvigubą pilietybę (plg. šios studijos B. 6);
  - 3.1 veikloje tebeišliekant ryškiai orientacijai į lietuviškos raiškos formų palaikymą ir tęstinumą, būtų išspręstas lietuviškojo dabartinio neformaliojo ugdymo (šeštadieninių ir sekmadieninių mokyklėlių) formalaus pripažinimo klausimas: Lietuvos diplomatinė tarnyba turi siekti, kad šių mokyklų teikiamas lavinimas, tarptautinėmis sutartimis, būtų – išreiškus pageidavimą – galimas pripažinti ir kaip formaliojo bendrojo lavinimo sandas, vertinamas kreditais ar pan.;
  - 3.2 šio klausimo sprendimo kontekste, prieš formuluojant konkretų siūlymą užsienio administracijai, turi būti pasirengta – su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija turi būti suderintas šiose mokyklėlėse dirbančio personalo kompetencijų laidavimo organizavimas, kokybės kontrolės sistema ir pan.; blogiausiu atveju, Lotynų Amerikos ir Karibų regione galbūt galėtų būti įsteigta su Hiutenfeldo lietuvių gimnazija lygintina formaliojo ugdymo įstaiga, kuri kuruotų ir legitimizuotų kitų asocijuotų mokyklėlių siūlomas paslaugas bent jau vienoje kurioje konkrečioje šalyje;
  - 7 turi būti pasiekta, kad Vilniuje būtų atidarytas bent vienos regiono šalies „minkštosios galios“ institutų, kultūros institutų tinklo, padalinys (pvz., „Centros Culturais Brasileiros“, „Image of Chile“ arba „Instituto Caro y Cuervo“, „Instituto de los Mexicanos en el Exterior“ ar pan.);
  - 8 turi būti pasiekta, kad Vilniuje būtų stabilizuota formalių profesinių iberoromanų kalbų aukštojo mokslo

studijų pasiūla, formuotąsi akademinis padalinys; tokio padalinio atidarymas sietinas su organizuotinu, pvz., aukščiausio lygio dvišaliu vizitu;

- 24 pripažįstant, jog tvarūs gali būti kultūros, mokslo, socialiniai ryšiai – būtų reguliariai įgyvendinami konkretūs kultūriniai projektai: modernizmo tyrimų ir parodų, muzikinės ir dailės, kino, architektūros tradicijų dvišalio pristatymo renginių ir pan.; kurios nors parodos atidarymas čia sietinas su, pvz., aukščiausio lygio dvišaliu vizitu;
- 25 būtų arba esmingai sustiprinta Lietuvos generalinio konsulato San Paule veikla, reikšmingai išplečiant personalo sąrašą – arba pakeistas Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės regione rangas, atidarant ambasadą.

Atsižvelgiant į socialines, ūkines, kitas šioje studijoje tirtas realijas, turi būti parinkta ambasados vieta, prioriteto tvarka renkantis tarp sostinių:

- Brazilijos miesto (privalumai – kartu ir didžiausios rinkos sostinė; motyvuojant istorine patirtimi, gali būti prašoma, kad Brazilija atstovybės statybai ambasadų zonoje iš naujo neatlygintinai skirtų sklypą (žr. aukščiau); trūkumai – rinka vis dar tebėra santykinai uždara, nepatogu logistiškai, atoku nuo bet kokių lietuvių bendruomenių);
- Meksiko (trūkumai – nepatogu logistiškai likusios Lotynų Amerikos atžvilgiu, nedidelė lietuvių bendruomenė);
- Čilės Santjago (privalumai – tvirtos demokratijos valstybės sostinė (plg. taikų valdžios perdavimą po pastarųjų rinkimų); trūkumai – nepatogu logistiškai likusios Lotynų Amerikos atžvilgiu; nedidelė lietuvių bendruomenė).

Lentelė | Ivaizių regiono šalių demokratijos tvarumo vertinimai | Pagal „Demokratijos indeksą 2021“

Vieta reitinge, šalies pavadinimas, skaitinis įvertis ir kategorija.

© The Economist Intelligence Unit, 2022.

13	Urugvajus (sost. Montevidėjas)	8,85	„Visiška demokratija“
=20	Kosta Rika (sost. San Chosė)	8,07	„Visiška demokratija“
25	Čilė (sost. Santjagas)	7,92	„Netobula demokratija“
41	Trinidadas ir Tobagas (sost. Port of Speinas)	7,16	„Netobula demokratija“
42	Jamaika (sost. Kingstonas)	7,13	„Netobula demokratija“
47	Brazilija (sost. Brazilija)	6,86	„Netobula demokratija“
48	Panama (sost. Panama)	6,85	„Netobula demokratija“
49	Surinamas (sost. Paramaribas)	6,82	„Netobula demokratija“
50	Argentina (sost. Buenos Airės)	6,81	„Netobula demokratija“

Pagal „Doing Business Index 2020“

Šalies reitingas, pavadinimas, įvertis (angl. „DB score“).

© Pasaulio bankas, 2022.

59	Čilė	72.6
60	Meksika	72.4
65	Puerto Rikas	70.1
67	Kolumbija	70.1
71	Jamaika	69.7
74	Kosta Rika	69.2
76	Peru	68.7
86	Panama	66.6
91	Salvadoras	65.3
93	Sent Lusija	63.7
96	Gvatemala	62.6
101	Urugvajus	61.5
105	Trinidadas ir Tobagas	61.3
111	Dominika	60.5
113	Antigva ir Barbuda	60.3
115	Dominikos Respublika	60.0
119	Bahamos	59.9
124	Brazilija	59.1
125	Paragvajus	59.1
126	Argentina	59.0

Atkreiptinas dėmesys, kad bet kuriuo atveju atstovybės personalas turėtų būti kompetentingas įgyvendinti jiems išskeltus uždavinius.

- 9 kaip jau buvo iliustruota, turėtų būti keičiama diplomatinės veiklos pasiekimų vertinimo principinė struktūra: pasiekimai turėtų būti vertinami ne abstrakčiu „visuomenės pasitenkinimu“, nustatomu apklausomis, bet prekybos, kelionių, akademinų, kultūrinių mainų apimties rodikliais; turėtų būti imamasi šių rodiklių stebėsenos; konkreitiems tarnautojams turi būti formuluojami konkretūs įpareigojimai, matuojami su visos ministerijos rodikliais koreliuojančiais matais.

Grėsmės Akcentuotina,

- ii „ekonominės diplomatijos“ diskursas yra ydingas ta prasme, kad diplomatinė dedamoji tėra „skatinti“ ir „siekti, kad augtų“, tačiau kadangi pačią ekonominę veiklą vykdo ūkio subjektai, „ekonominės diplomatijos“ subjektas negali prisiimti konkrečios tiesioginės atsakomybės dėl menko savo veiklos efektyvumo. – Kaip siūlyta aukščiau, aktualu būtų reviduoti konkrečius personalinius įsipareigojimus;
- iii kaip ir ekonominės diplomatijos atveju, net keleto keliamų uždavinių atveju galutinis rezultatas priklauso ne vien nuo Ministerijos darbuotojų veiklos intensyvumo ir kokybės;
- iv atkreiptinas dėmesys, kad konsultacijos su Ministerijos specialistais patvirtino plačiau viešajame diskurse eksploatuotas latentines personalo įtampas; šiame kontekste ypač minėtinas personalo kompetencijų kėlimo poreikis, išsakomas mokymų poreikis.
- v atstovybių tinklo revizija būtų neatsiejama nuo išaugusių finansinių sąnaudų;
- vi plėtojamas ekonominis bendradarbiavimas nebūtinai šiuo metu yra pageidaujamas įvairių Lietuvos ūkio subjektų ir jų asociacijų; šia prasme būtina konkreiti iš anksto apmąstyta saugiklių sistema.

C Progresyviausias diplomatinės veiklos scenarijus, iš esmės atkartodamas antrojo viziją, šią praturtina papildoma dimensija: lietuviškosios diplomatijos plėtra Lotynų Amerikos ir Karibų regione galėtų būti kūrybingai, konstruktyviai, produktyviai išnaudota siekiant glaudesnių ryšių su artimiausiomis Lietuvos kaimyninėmis šalimis. Toks sprendimas būtų naudingas reputacijos požiūriu, formuotų naują Lietuvos diplomatijos tarnybos praktiką, būtų pagrindas platesniems ilgalaikiams integracijos, vertingos konvergencijos procesams.

Priedas: strateginės ūkinio bendradarbiavimo plėtros potencialas

Nagrinėjant ekonominės plėtros nišas, atskirai vertinti dviejų tipų veiksniai, turėsiantys įtakos globalinei ir regioninei ūkinei perspektyvai:

- globaliniai reiškiniai (energijos išteklių, tam tikrų konkrečių iškasenų, vandens išteklių suaktualėjimas, kartos Z žengimas į darbo rinką, ekologijos ir žaliojo persitvarkymo darbotvarkė, naujoji skaitmenizacija ir pan.);
- šalių vidaus strateginio planavimo prioritetai (Lietuvoje – įvairiapusė diversifikacija kaip saugumo garantas, įvairių atžvilgių socialinės atskirties mažinimo priemonės; Lotynų Amerikoje – finansinės drausmės, kokybiškos (taip pat elektroninės, išmaniosios) valdysenos plėtra ir įtvirtinimas, verslumo paskatų sistemos kūrimas, investicijos į žmogiškąjį kapitalą, tarptautinių ryšių diversifikavimas).

Kaip iš Lietuvos perspektyvos įdomiausios, vertingiausios ūkio nišos akcentuotinos:

- energijos išteklių ir energijos žaliavų prekyba, taip būtų pasiekta vertingo diversifikavimo;
- „Fin Tech“ sektoriaus inovacijų eksportas į imlias naujovėms, jaunas Lotynų Amerikos rinkas;
- studijų ir akademinų mainų intensyvinimas, nes itin ryškus tokio pobūdžio paslaugų poreikis regione; Lietuva jų gali pasiūlyti;
- administravimo skaitmeninimo kontekste – Lotynų Amerikos regione perspektyvą turėtų lietuviškieji el. valdžios sprendimų pavyzdžiai ir konkretūs prototipai.